

وزارت امور اقتصادی و دارایی

اداره کل امور اقتصادی و دارایی آذربایجان شرقی

تأثیر سیاست پولی بانک مرکزی بر درآمد عملیاتی بانک‌های منتخب
خصوصی و دولتی ایران

معاونت اقتصادی

شناسه گزارش

عنوان گزارش	تأثیر سیاست‌های پولی بانک مرکزی بر درآمد عملیاتی بانک‌های خصوصی و دولتی
تهیه و تنظیم	اکرم عبدالمی، کارشناس اقتصادی
تاریخ	شهریور ۱۴۰۲
معاونت اقتصادی اداره کل امور اقتصادی و دارایی	Meco1380@chmail.ir
وبسایت اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان آذربایجان شرقی	As.mefa.ir

فهرست مطالب

۵.....	چکیده مدیریتی
۵.....	مقدمه
۶.....	بیان مسأله
۷.....	ضرورت اهمیت تحقیق
۸.....	مبانی نظری
۹.....	کانال‌های اثرگذاری سیاست پولی بر بانک‌ها
۱۰.....	ابزارهای مستقیم
۱۲.....	سیاست پولی و درآمد عملیاتی بانک‌ها
۱۳.....	روش تحقیق
۱۶.....	برآورد الگو و تفسیر نتایج
۱۶.....	روش گشتاورهای تعمیم‌یافته (GMM)
۱۷.....	برآورد مدل تحقیق
۱۷.....	نتایج آزمون سارگان
۱۸.....	نتایج آزمون خودهمبستگی آرانو و باند
۱۸.....	تفسیر نتایج و یافته‌ها
۲۰.....	نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها
۲۱.....	منابع

لیست جداول

جدول ۱. نتایج برآورد مدل به روش تخمین زنده گشتاورهای تعمیم یافته (GMM)..... ۱۷

جدول ۲. نتایج آزمون سارگان ۱۸

جدول ۳. نتایج آزمون خودهمبستگی آرانو و باند ۱۹

چکیده مدیریتی

سیاست پولی به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای کنترل نظام اقتصادی است. بنابراین درک صحیحی از نحوه تأثیرگذاری آن بر عملکرد نظام بانکی می‌تواند راهنمای خوبی برای تعیین سیاست‌های مناسب در حوزه پولی و بانکی باشد. بانک‌ها به عنوان یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصاد کلان می‌توانند نقش مهمی در تعادل عمومی اقتصاد و انتقال شوک‌های اقتصادی به جامعه ایفا کنند. بنابراین، نحوه تأثیرپذیری بانک‌ها از سیاست‌های پولی و نحوه عکس‌العمل آن‌ها به این سیاست‌ها می‌تواند بسیاری از متغیرهای عملکردی بانک‌ها از قبیل درآمد عملیاتی و سودآوری آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهد. مطالعه حاضر به بررسی تأثیر سیاست پولی بر درآمد عملیاتی بانک‌های منتخب خصوصی و دولتی ایران طی دوره‌ی زمانی ۱۳۸۴-۱۳۹۵ به روش گشتاورهای تعمیم یافته (GMM) پرداخته است. نوآوری این مطالعه، بررسی تأثیر سیاست پولی بانک مرکزی بر درآمد عملیاتی ۱۵ بانک منتخب خصوصی و دولتی ایران می‌باشد. نتایج تحقیق نشان‌دهنده‌ی تأثیر منفی و معنی‌دار سیاست پولی بر درآمد عملیاتی بانک‌ها است.

واژگان کلیدی: سیاست پولی، درآمد عملیاتی بانک‌ها، رشد اقتصادی، تورم، GMM.

مقدمه

یکی از ابزارهای لازم و مؤثر برای توسعه اقتصادی کشور، وجود نظام بانکی کارآمد است. بانک‌ها نبض فعالیت‌های مالی هستند و وضعیت حاکم بر آن‌ها می‌تواند تأثیر مهمی بر سایر بخش‌های اقتصادی یک جامعه داشته باشد. بانک‌ها با سامان‌دهی و هدایت دریافت‌ها و پرداخت‌ها امر مبادلات تجاری و بازرگانی را تسهیل کرده، موجب گسترش بازارها، رشد و شکوفایی اقتصادی می‌گردند. این موضوع به ویژه برای ایران که در آن بازاری برای بدهی وجود ندارد، از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. در ایران بانک‌ها به عنوان تنها فراهم‌کننده وجوه عمل می‌کنند و پایداری آن‌ها مهم‌ترین چالش نظام مالی کشور است (بروجردی و همکاران، ۱۳۹۰). با عنایت به نقش ویژه و حساس بانک‌ها در نظام اقتصادی کشور، بروز هرگونه شوک، اختلال و یا ناکارآمدی در سیستم اقتصادی مستقیماً بر فعالیت بانک‌ها و مؤسسات مالی تأثیر داشته و وقوع پدیده‌هایی نظیر تورم بالا و یا شوک‌ها و نوسانات قیمتی شدید در سایر بازارها مانند طلا و یا ارز به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر هزینه‌های عملیاتی و قیمت تمام‌شده پول و در نهایت سودآوری بانک‌ها اثرگذار خواهد بود، ضمن آنکه به سبب وابستگی

مالی بخش‌های تولیدی به این نهاد مهم اقتصادی، هرگونه ناکارآمدی و یا بروز بحران در سیستم بانکی می‌تواند بخش‌های مختلف اقتصاد را با معضلات زیادی مواجه نماید. به دلیل ضعف مدیریت نظام بانکی، عدم توزیع کارآمد تسهیلات و اعتبارات بانکی و مدیریت و دخالت‌های دولتی در تصمیمات بانکی و عدم کارایی نهادهای مالی در تجهیز مناسب منابع، توسعه مالی می‌تواند تأثیر منفی بر رشد اقتصادی داشته باشد (اکبریان و حیدری‌پور، ۱۳۸۸). درآمد عملیاتی بانک از تفاوت سود دریافتی از بخش مصارف (اعطای تسهیلات و اعتبارات) و سود پرداختی به بخش منابع (سپرده‌های دیداری و مدت‌دار) به دست می‌آید. اهمیت این نوع درآمد در کنار درآمدهای مشاع و غیر مشاع بخش بانکی، به دلیل نقش آن در تعادل میان بخش مصارف و منابع بانکی است. مؤسسه بنکرز^۱ این شاخص درآمدی را شاخص کیفیت عملکرد اقتصادی^۲ یک بانک معرفی کرده است و هر ساله در رتبه‌بندی بانک‌ها از این شاخص در کنار شاخص‌های دیگری همچون سرمایه اولیه، دارایی‌ها و غیره نیز استفاده می‌کند. بنابراین اهمیت این شاخص چه در بعد داخلی و چه در بعد بین‌المللی برای یک بانک با اهمیت بوده و بررسی و تحلیل تأثیر سیاست‌های کلان اقتصادی در حوزه سیاست‌های پولی بانک مرکزی بر این متغیر کلیدی بر درجه اهمیت آن می‌افزاید. سیاست پولی مجموعه اقداماتی است که سیاست‌گذاران پولی از طریق بانک مرکزی جهت دسترسی به اهدافی از قبیل: کنترل تورم، ایجاد شرایط مناسب برای رساندن تولید و اشتغال به سطح بالقوه و حفظ ارزش پول ملی اعمال می‌کنند و این سیاست‌ها به‌عنوان یکی از ابزارهای کنترل اقتصاد در نظام‌های اقتصادی مطرح‌اند. درک درست نحوه تأثیرگذاری آن‌ها بر نظام بانکی و عملکرد آن، راهنمای خوبی برای تعیین سیاست‌های مناسب و نحوه تأثیرگذاری آن بر دیگر متغیرهای کلان اقتصادی است.

با توجه به اهمیت ذکرشده، در این مطالعه به بررسی تأثیر سیاست پولی بر درآمد عملیاتی بانک‌های منتخب خصوصی و دولتی ایران طی دوره (۱۳۸۴-۱۳۹۵) پرداخته می‌شود. با توجه به اینکه متأسفانه آمار مربوط به سایر کانال‌های اثرگذار سیاست پولی مانند تعیین سقف اعتباری، سپرده‌های ویژه بانک‌ها نزد بانک مرکزی و اوراق مشارکت بانک مرکزی در دسترس نمی‌باشد. لذا از کانال نرخ ذخیره قانونی، به عنوان کانال اثرگذار سیاست پولی استفاده شده است.

^۱ Bankers^۲ Economic Performance Quality index

بیان مسأله

امروزه بانک‌ها به‌عنوان مهم‌ترین عنصر بازار پولی نقش بسیار مهمی در اقتصاد کشورها ایفا می‌کنند. با گسترش بازارهای مالی، فعالیت بانک‌ها و مؤسسات مالی ابعاد گسترده‌تری به خود گرفته و بدون شک توسعه اقتصادی بدون توجه به نقش بانکداری و بازارهای پولی امکان‌پذیر نیست. بانک‌ها اصلی‌ترین تأمین‌کننده منابع مالی بخش‌های واقعی اقتصاد (صنعت، کشاورزی و خدمات) محسوب شده و در کنار کارکرد اصلی خود، انگیزه اصلی بانک‌ها در تجهیز و تخصیص بهینه منابع و ارائه خدمات متنوع به مشتریان، درآمدزایی و کسب سود همانند سایر مؤسسات اقتصادی است. یکی از نقش‌های مهم نظام بانکی کنترل و هدایت متغیرهای اساسی اقتصاد کلان از طریق اجرای سیاست پولی است. تنظیم و اجرای سیاست پولی و اعتباری از منظر قوانین مرتبط و تجربه کشورها، بر عهده مقامات پولی و به طور مشخص بانک مرکزی است. بانک مرکزی برای ایفای نقش خود و اجرای سیاست‌های پولی جهت دست یافتن به اهداف اقتصادی، ابزارهای مختلفی در اختیار دارد که کاربرد آنها در زمان‌های متفاوت و در کشورهای مختلف با توجه به تحولات و تفاوت ساختارهای اقتصادی و اجتماعی یکسان نمی‌باشد (رسولی نژاد، ۱۳۹۳). این مطلب در تحقیق سیمز^۱ (۲۰۰۲) به خوبی نشان داده شده است. بگونه‌ای که طبق تحلیل سری زمانی کشورهای مختلف اثرگذاری مختلف ابزارهای سیاست پولی را در ملل مختلف اثبات شده است (سیمز، ۲۰۰۲).

بانک‌ها به عنوان واسطه‌های مالی پس اندازها را جمع آوری می‌کنند و منابع را تخصیص می‌دهند، لذا از طریق پس اندازها و ارائه وام بر عملکرد اقتصاد اثر می‌گذارند (دیاموند و دیبوک^۲، ۱۹۸۳). یکی از عواملی که در این بین از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، تفاوت درآمدهای ناشی از اعطای وام و هزینه مربوط به سودهای پرداختی به پس اندازها می‌باشد. سیاست پولی بانک مرکزی نیز از طریق کانال‌های مختلفی مثل نسبت سپرده قانونی بر درآمد عملیاتی بانک‌ها تأثیرگذار است.

¹ Sims

² Diamond and Dybric

ضرورت اهمیت تحقیق

سیاست‌های پولی به عنوان یکی از ابزارهای کنترل اقتصاد در نظام‌های اقتصادی مطرح‌اند. درک درست نحوه تأثیرگذاری آن‌ها بر نظام بانکی و عملکرد آن، راهنمای خوبی برای تعیین سیاست‌های مناسب و نحوه تأثیرگذاری آن بر دیگر متغیرهای کلان اقتصادی است. یک سیاست پولی انقباضی موجب کاهش نسبت سپرده‌های اولیه نزد بانک‌ها شده و بدین ترتیب قدرت پول‌سازی و یا ساخت سپرده ثانویه در شکل تسهیلات اعطایی کاهش می‌یابد. از آنجایی که درآمد عملیاتی از مابه التفاوت سود دریافتی از تسهیلات و سود پرداختی به سپرده‌گذاران به دست می‌آید و با توجه به اینکه در نظام بانکداری جمهوری اسلامی ایران نرخ سود دریافتی از تسهیلات و سود پرداختی براساس سیاست‌های ابلاغی بانک مرکزی اعلام می‌شود؛ پس با اعمال یک سیاست پولی انقباضی و از طریق کاهش نرخ ذخیره قانونی (با فرض اینکه سود پرداختی به سپرده‌ها ثابت است)، درآمد عملیاتی بانک‌ها کاهش می‌یابد. البته در جوامع مختلف و با توجه به ساختارهای متفاوت نظام بانکی، سناریوهای دیگری نیز ممکن است اتفاق بیفتد. برای مثال اگر به واسطه اعمال یک سیاست انقباضی پولی، سود دریافتی از تسهیلات کاهش یابد و سیستم بانکی اجازه کاهش سود پرداختی به سپرده‌گذاران را داشته باشد در این صورت در مورد افزایش یا کاهش درآمد عملیاتی نمی‌توان اظهارنظر نمود.^۱ طی سال‌های گذشته بانک‌ها در مقابل سیاست‌های دستوری بانک مرکزی مبنی بر کاهش نرخ سود پرداختی به سپرده‌ها از خود مقاومت نشان داده‌اند. زیرا که این امر منجر به افزایش عدم تمایل عاملان اقتصادی به سپرده‌گذاری در بانک‌ها شده و سرمایه‌گذاری در سایر حوزه‌ها از قبیل طلا، مسکن و غیره را برای آنها جذاب‌تر می‌نماید. (نظریان و هاشمی نژاد، ۱۳۸۸).

مبانی نظری

دولت‌ها همواره با استفاده از ابزار و سیاست‌های اقتصادی سعی در تأمین هدف‌های خود از جمله رشد و توسعه اقتصادی، افزایش اشتغال، مبارزه با تورم و رفاه جامعه دارند. زمانی که دولت‌ها وضعیت موجود

^۱ لازم به ذکر است که بانک‌ها در یک فضای رقابتی فعالیت می‌نمایند و کاهش سود پرداختی به سپرده‌گذاران در یک بانک می‌تواند منجر به خروج این سپرده‌گذاران از این بانک و افتتاح حساب در سایر بانک‌ها گردد. لذا به نظر می‌رسد که این سناریو، یک سناریوی مؤثر در راستای بهبود عملکرد بانک‌ها نخواهد بود.

اقتصادی را مطلوب ندانند، برای رسیدن به وضعیت مطلوب، بهبود وضعیت موجود و یا هدف تعیین شده راه معینی را پیش می‌گیرند که به سیاست کلان اقتصادی معروف است. به عبارت دیگر، تغییرات سنجیده و حساب شده در ابزارهای اقتصادی به منظور دستیابی به هدف‌های اقتصادی معین و از پیش تعیین شده را سیاست اقتصادی می‌گویند (هاشمی دیزج، ۱۳۸۸، ص ۲).

سیاست‌های اقتصاد کلان به دو گروه عمده تقسیم می‌شوند: سیاست‌های غیرمستقیم (سیاست‌های مدیریت تقاضا) که به طور عمده شامل سیاست‌های پولی و مالی و سیاست‌های مستقیم (سیاست‌های مدیریت عرضه) که به طور عمده شامل سیاست‌های بازرگانی و درآمدی است. سیاست‌های پولی استفاده از ابزارهای پولی معین در جهت رسیدن به هدف‌های اقتصادی مشخص هست. سیاست پولی بخشی از سیاست‌های اقتصادی کشور را تشکیل می‌دهد که از طریق مقامات پولی کشور تلاش می‌کنند در چارچوبی هماهنگ با سایر سیاست‌های اقتصادی، عرضه و تقاضای پول را به نحوی کنترل کنند که متناسب با اهداف اقتصادی کشور باشد. همچنین سیاست پولی را می‌توان تلاشی در جهت کنترل حجم پول در راستای تحقق اهداف اقتصادی یا به حداقل رساندن خسارت‌های ناشی از وجود عملکرد نظام پولی تعریف کرد (هاشمی دیزج، ۱۳۸۸، ص ۱۶).

بانک مرکزی برای ایفای نقش خود و اجرای سیاست‌های پولی جهت دست یافتن به اهداف اقتصادی، ابزارهای مختلفی را در اختیار دارد. این ابزارها در طول زمان دستخوش تغییراتی گردیده و در هر کشوری با در نظر گرفتن خصوصیات خاص اقتصادی و سیاسی آن کشور متفاوت بوده و لذا، کاربرد این ابزارها در زمان‌های متفاوت و در کشورهای مختلف با توجه به تحولات و تفاوت ساختارهای اقتصادی و اجتماعی یکسان نیست. انتخاب ابزارها و روش‌ها و کاربرد آن‌ها بستگی به شرایط اقتصادی و اجتماعی دارد.

معمولاً سه ابزار سیاستی وجود دارد که بانک‌های مرکزی برای تغییر عرضه پول و نرخ‌های بهره از آن استفاده می‌نمایند؛ عملیات بازار باز که کمیت ذخایر و پایه پول را تحت تأثیر قرار می‌دهد، تغییر ذخایر قانونی که ضریب فزاینده را متأثر می‌سازد و تغییر در ذخایر قرض گرفته شده که پایه پولی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. به کارگیری این ابزارها توسط بانک مرکزی بر نرخ بهره و فعالیت‌های اقتصادی اثر فراوانی دارد، ولی مهم این است که بدانیم در عمل، بانک مرکزی چگونه از این ابزارها استفاده می‌نماید و میزان تأثیرگذاری هر کدام از آن‌ها تا چه میزان بوده و به طور نسبی تا چه حد مفید هستند.

کانال‌های اثرگذاری سیاست پولی بر بانک‌ها

در اجرای سیاست پولی، بانک مرکزی می‌تواند مستقیماً از قدرت تنظیم‌کنندگی خود استفاده نموده و یا به طور غیرمستقیم از اثرگذاری بر روی شرایط بازار پول به عنوان انتشار دهنده پول پر قدرت (اسکناس و مسکوک در جریان و سپرده‌های نزد بانک مرکزی) استفاده نماید. بر همین اساس دو نوع ابزار سیاست پولی قابل تفکیک می‌باشد که ابزارهای مستقیم (عدم اتکا بر شرایط بازار) و غیرمستقیم (مبتنی بر شرایط بازار) سیاست پولی نامیده می‌شوند. ابزارهای سیاست پولی در ایران بر مبنای تفکیک مذکور به شرح ذیل می‌باشد.

ابزارهای مستقیم

✓ کنترل نرخ‌های سود بانکی

در کشور ما با اجرای قانون عملیات بانکی بدون ربا و معرفی عقود با بازدهی ثابت و مشارکتی، ضوابط تعیین سود و یا نرخ بازده مورد انتظار ناشی از تسهیلات اعطایی بانک‌ها و حداقل و حداکثر سود و یا بازده مورد انتظار بر طبق ماده (۲) آیین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا بر عهده شورای پول و اعتبار می‌باشد. همچنین بر طبق ماده (۳) آیین‌نامه فصل چهارم قانون مذکور بانک مرکزی می‌تواند در تعیین حداقل نرخ سود (بازده) احتمالی برای انتخاب طرح‌های سرمایه‌گذاری و یا مشارکت و نیز تعیین حداقل و یا عنداللزوم حداکثر نرخ سود مورد انتظار و یا نرخ بازده احتمالی برای سایر انواع تسهیلات اعطایی بانکی دخالت نماید.

✓ سقف اعتباری

این نوع ابزارهای پولی با ایجاد محدودیت‌های اعتباری و اعطای اعتبارات مستقیم به همراه منظور کردن اولویت در امر اعطای اعتبارات بانکی در مورد بخش‌های خاص اقتصادی عملاً اقدام به جهت‌دهی اعتبارات به سمت بخش‌های مورد نظر می‌نماید. براساس ماده ۱۴ قانون پولی و بانکی کشور، بانک مرکزی می‌تواند در امور پولی و بانکی دخالت و نظارت داشته باشد که از جمله مفاد آن محدود کردن بانک‌ها، تعیین نحوه مصرف وجوه سپرده‌ها و تعیین حداکثر مجموع وام‌ها و اعتبارات در رشته‌های مختلف است.

✓ ابزارهای غیر مستقیم

نسبت سپرده قانونی

نسبت سپرده قانونی از جمله ابزارهای سیاست پولی بانک مرکزی می‌باشد. بانک‌ها موظفند همواره نسبتی از بدهی‌های ایجاد شده و بطور اخص سپرده‌های اشخاص نزد خود را در بانک مرکزی نگهداری کنند. بانک مرکزی از طریق افزایش نسبت سپرده قانونی حجم تسهیلات اعطایی بانک‌ها را منقبض و از طریق کاهش آن، اعتبارات بانک‌ها را منبسط می‌نماید. بر طبق ماده (۱۴) قانون پولی و بانکی نسبت سپرده قانونی از ۱۰ درصد کمتر و از ۳۰ درصد بیشتر نخواهد بود و بانک مرکزی ممکن است برحسب ترکیب و نوع فعالیت بانک‌ها نسبت‌های متفاوتی برای آن تعیین نماید.

✓ اوراق مشارکت بانک مرکزی

اجرای بهینه سیاست‌های پولی توسط بانک مرکزی، توسط ابزار اصلی و محوری عملیات بازار باز صورت می‌گیرد که به بانک‌ها انعطاف لازم را در مدیریت نقدینگی و مداخله در بازار پولی اعطاء می‌نمایند. به منظور توسعه و بسط عملیات بازار باز و اجرای سیاست‌های پولی از حیث مدیریت نقدینگی و تأثیر بر بازار پول و سرمایه، یافتن بدیل‌های مناسب در قالب موازین شرع مقدس اسلام بعد از اجرای قانون عملیات بانکی بدون ربا از جایگاه ویژه‌ای برخوردار گردید. اوراق قرضه به جهت مبتنی بودن بر بهره، اصولاً در اسلام پذیرفته شده نیست. لیکن اوراق مشارکت و سهام نمودن سرمایه‌گذاران در فعالیت‌های اقتصادی و پرداخت سودهای واقعی نه تنها با مانع مواجه نیست بلکه مورد تشویق نیز می‌باشد. برای اولین بار، براساس ماده ۹۱ قانون برنامه سوم به بانک مرکزی اجازه داده شد که با تصویب شورای پول و اعتبار، از اوراق مشارکت بانک مرکزی استفاده نماید. شایان ذکر است که براساس برنامه چهارم توسعه، انتشار اوراق مشارکت بانک مرکزی با تصویب مجلس شورای اسلامی مجاز خواهد بود.

انتشار و عرضه اوراق مشارکت بانک مرکزی از جمله ابزارهای سیاست انقباضی و اجرای عملیات بازار باز می‌باشد؛ بطوری که با عرضه این اوراق از حجم نقدینگی کاسته شده و وجوه این اوراق نزد بانک مرکزی مسدود می‌گردد. در بخش پایه پولی نیز انتشار این اوراق موجب افزایش جزء بدهی‌های بانک مرکزی و کاهش پایه پولی خواهد شد. لذا در مجموع انتشار اوراق موجبات کاهش رشد نقدینگی را فراهم می‌سازد. در واقع سیاست‌گذار پولی را قادر می‌نماید تا در مواقع لزوم از طریق کنترل نقدینگی، دستیابی به نرخ تورم پایین

را میسر سازد.

✓ سپرده ویژه بانک‌ها نزد بانک مرکزی

یکی از مهم‌ترین اقداماتی که در جهت استفاده مطلوب از ابزارهای غیرمستقیم پولی در چارچوب قانون عملیات بانکی بدون ربا صورت گرفت، اجازه افتتاح حساب سپرده ویژه بانک‌ها نزد بانک مرکزی است که در اواخر سال ۱۳۷۷ به تصویب شورای پول و اعتبار رسید. هدف اصلی از اجرای این طرح، اعمال سیاست‌های پولی مناسب جهت کنترل و مهار نقدینگی از طریق جذب منابع مازاد بانک‌ها بوده است. لازم به ذکر است که بانک مرکزی به سپرده ویژه بانک‌ها نزد خود براساس ضوابط خاصی سود پرداخت می‌کند.

سیاست پولی و درآمد عملیاتی^۱ بانک‌ها

سیاست‌های پولی به عنوان یکی از ابزارهای کنترل اقتصاد در نظام‌های اقتصادی می‌باشند. درک درست نحوه تأثیرگذاری آن‌ها بر نظام بانکی و عملکرد آن، راهنمای خوبی برای تعیین سیاست‌های مناسب و نحوه تأثیرگذاری آن بر دیگر متغیرهای کلان اقتصادی است. یک سیاست پولی انقباضی موجب کاهش نسبت سپرده‌های اولیه نزد بانک‌ها شده و بدین ترتیب قدرت پول‌سازی و یا ساخت سپرده ثانویه در شکل تسهیلات اعطایی کاهش می‌یابد. از آنجایی که درآمد عملیاتی از مابه‌التفاوت سود دریافتی از تسهیلات و سود پرداختی به سپرده‌گذاران به دست می‌آید و با توجه به اینکه در نظام بانکداری جمهوری اسلامی ایران نرخ سود دریافتی از تسهیلات و سود پرداختی براساس سیاست‌های ابلاغی بانک مرکزی اعلام می‌شود؛ پس با اعمال یک سیاست پولی انقباضی و از طریق کاهش نرخ ذخیره قانونی (با فرض اینکه سود پرداختی به سپرده‌ها ثابت است)، درآمد عملیاتی بانک‌ها کاهش می‌یابد. البته در جوامع مختلف و با توجه به ساختارهای متفاوت نظام بانکی، سناریوهای دیگری نیز ممکن است اتفاق بیفتد. برای مثال اگر به واسطه اعمال یک سیاست انقباضی پولی، سود دریافتی از تسهیلات کاهش یابد و سیستم بانکی اجازه کاهش سود پرداختی به سپرده‌گذاران را داشته باشد در این صورت در مورد افزایش یا کاهش درآمد عملیاتی نمی‌توان اظهارنظر

¹ Operation Income

نمود^۱. طی سال‌های گذشته بانک‌ها در مقابل سیاست‌های دستوری بانک مرکزی مبنی بر کاهش نرخ سود پرداختی به سپرده‌ها از خود مقاومت نشان داده‌اند. زیرا که این امر منجر به افزایش عدم تمایل عاملان اقتصادی به سپرده‌گذاری در بانک‌ها شده و سرمایه‌گذاری در سایر حوزه‌ها از قبیل طلا، مسکن و غیره را برای آن‌ها جذاب‌تر می‌نماید (نظریان و هاشمی نژاد، ۱۳۸۸).

سیاست‌های پولی بانک مرکزی ایران از طریق ابزارهای مختلف می‌تواند بر درآمد عملیاتی بانک‌ها تأثیرگذار باشد. برای مثال سیاست پولی از طریق افزایش نرخ ذخیره قانونی می‌تواند تأثیری منفی بر این نوع درآمد بگذارد. از یک سو بانک‌ها باید به تقاضای تسهیلات و اعتبارات پاسخ دهند و به رشد اقتصادی کمک کنند و از سوی دیگر به دلیل افزایش نرخ ذخیره قانونی، از منابع قابل دسترس کمتری برخوردارند. بنابراین تسهیلات کمتری را می‌تواند در اختیار مشتریان قرار داده و از این لحاظ درآمد عملیاتی آنان کاهش می‌یابد. از سوی دیگر این سیاست پولی نرخ حفظ منابع را نیز افزایش می‌دهد و از این‌رو پرداختی سود به سپرده‌گذاران بیشتر می‌شود. لذا مشاهده می‌شود که ابزار سیاست پولی دو رکن اساسی درآمد عملیاتی در یک بانک را چه از بعد منابع و چه از بعد مصارف می‌تواند تغییر دهد.

درآمد عملیاتی بانک عبارت است از تفاضل بین نرخ بهره‌ای که به سپرده‌ها پرداخته می‌شود و نرخ بهره‌ای که از اعطای وام دریافت می‌گردد. طبق مباحث تئوریک درآمد عملیاتی بالاتر اگر به منزله پائین بودن نرخ سود سپرده باشد، بیانگر ناکارایی سیستم بانکی در جذب منابع می‌باشد.

یکی از اهداف بانک‌ها، به عنوان یک بنگاه اقتصادی دستیابی به سود بالا است. در این میان سیستم بانکی کشور نیز مستثنی نیست. در واقع درآمد عملیاتی یکی از شاخص‌های سلامت و ثبات بانکی است که بررسی آن به خوبی می‌تواند به مدیران بانک‌ها در تصمیم‌گیری در مورد مدیریت دارایی (عرضه اعتبارات) و بدهی (جذب سپرده) بانک تصمیم‌گیری نمایند. با توجه به اینکه نرخ سود پرداختی به سپرده‌ها هزینه بهره‌ای بانک محسوب می‌شود، بنابراین اغلب نرخ سود سپرده کمتر از نرخ سود اعطایی است. نکته حایز اهمیت این است که اگر نرخ سود سپرده‌ها از بازدهی سایر دارایی‌های جایگزین نظیر طلا و ارز پائین‌تر باشد، در واقع سپرده‌گذاری جذابیت خود را از دست می‌دهد. بنابراین با کاهش سپرده‌های بانکی منابع بانک برای عرضه

^۱ لازم به ذکر است که بانک‌ها در یک فضای رقابتی فعالیت می‌نمایند و کاهش سود پرداختی به سپرده‌گذاران در یک بانک می‌تواند منجر به خروج این سپرده‌گذاران از این بانک و افتتاح حساب در سایر بانک‌ها گردد. لذا به نظر می‌رسد که این سناریو، یک سناریوی مؤثر در راستای بهبود عملکرد بانک‌ها نخواهد بود.

اعتبارات کاهش می‌یابد. این موضوع باعث کاهش درآمد بهره بانک ناشی از کاهش عرضه اعتبارات می‌شود (احمدیان و کیانوند، ۱۳۹۳).

روش تحقیق

هدف اصلی این تحقیق، بررسی تأثیر سیاست‌های پولی بانک مرکزی بر درآمد عملیاتی بانک‌های منتخب خصوصی و دولتی ایران طی دوره‌ی زمانی ۱۳۹۵-۱۳۸۴ است. در این بخش از پژوهش با بهره‌گیری از مبانی نظری و مطالعات انجام شده پیرامون سیاست پولی و عملکرد بانک‌ها مدل اقتصاد سنجی به شرح ذیل تصریح می‌شود:

$$O_{it} = \beta_0 o_{it-1} + \beta_1 Mop_{it} + \beta_2 IG_{it} + \beta_3 size_{it} + \beta_4 inf_{it} + \beta_5 growth_{it} + U_{it} \quad (1)$$

که دارای متغیرهای درون‌زای ذیل خواهد بود:

O_i : درآمد عملیاتی بانک i ام

IG_t : شاخص عمق مالی در زمان t

MOP_{it} : شاخص سیاست پولی در زمان t

$size_t$: اندازه بانک i ام در زمان t

Inf_t : تورم در زمان t

$growth_t$: رشد اقتصادی در زمان t

بانک‌های منتخب خصوصی و دولتی در این تحقیق شامل بانک‌های زیر می‌باشند:

اقتصاد نوین، پارسیان، پاسارگاد، تجارت، توسعه صادرات، رفاه، سامان، سپه، سرمایه، سینا، صادرات، صنعت و معدن، کارآفرین، کشاورزی، ملت، ملی، پست‌بانک.

در این پژوهش جهت برآورد مدل، از مدل داده‌های تابلویی پویا، روش گشتاورهای تعمیم یافته (GMM) دو مرحله‌ای و نرم‌افزار Stata استفاده خواهد شد. در این مدل از نسبت سپرده قانونی به عنوان ابزار سیاست

پولی استفاده شده است. چرا که نسبت سپرده قانونی تأثیر مستقیمی بر عملکرد تجهیز منابع و مصارف و یا به طور کلی درآمد عملیاتی بانک‌ها دارد و همچنین، آمار و اطلاعات مربوط به سایر ابزارهای سیاست پولی موجود نیست. متغیر وابسته در مدل تحقیق، درآمد عملیاتی می باشد.

درآمد عملیاتی بانک: تفاوت سود دریافتی از بخش مصارف (اعطای تسهیلات و اعتبارات) و سود پرداختی به بخش منابع (سپرده‌های مدت‌دار) می‌باشد. این نوع درآمد از فعالیت اصلی و اساسی بانک که همان واسطه‌گری است، نشأت می‌گیرد و این درآمد تحت تأثیر سیاست پولی بانک مرکزی است. مؤسسه بنکرز این شاخص درآمدی را شاخص کیفیت عملکرد اقتصادی یا EPQI یک بانک معرفی کرده است. هرساله در رتبه‌بندی بانک‌ها از این شاخص در کنار شاخص‌های دیگری همچون سرمایه اولیه، دارایی‌ها و غیره استفاده می‌کند.

با توجه به ترازنامه و صورت سود و زیان بانک‌ها آنچه به عنوان درآمد عملیاتی خالص در این تحقیق استفاده شده است تفاوت بین میانگین سود دریافتی از تسهیلات و میانگین سود پرداختی به سپرده‌گذاران است. این تفاوت سود در نظام بانکی هر کشوری به منزله درجه کارایی آن نظام است. سودآوری از عناصر تعیین کننده در مدیریت منابع و مصارف بانک‌ها است که تجزیه و تحلیل و بررسی عوامل مؤثر بر آن می‌تواند برای مدیریت بانک‌ها درک صحیحی از وضع موجود برای برنامه ریزی‌های آتی را فراهم آورد^۱ (احمدیان و کیانوند، ۱۳۹۳).

شاخص عمق مالی: نسبت نقدینگی به حجم تولید ناخالص داخلی می‌باشد. برای سنجش "عملکرد و نقش نظام مالی در رشد بخش حقیقی اقتصاد" استفاده می‌شود. شاخص ژرفای مالی یکی از شاخص‌های توسعه مالی است که درجه پولی شدن اقتصاد را اندازه‌گیری می‌کند و نشان‌دهنده‌ی گستردگی و عمق ساختار مالی یک کشور است.

^۱ لازم به ذکر است که علیرغم دستوری بودن نرخ بهره پرداختی به سپرده‌ها و نرخ بهره دریافتی از تسهیلات بانکی، بانک‌های تجاری در دهه‌های اخیر از این دستورات بانک مرکزی تمکین نکرده‌اند. برای مثال، با اعلام دستور کاهش نرخ بهره پرداختی به سپرده‌ها، بانک‌ها به دلیل ترس از خروج منابع خود، از آن تبعیت نکرده‌اند. زیرا که با کاهش این نرخ بهره، سپرده‌گذاران سپرده‌های خود را از بانک‌های تجاری، به سوی سایر اقلام دارای منتقل خواهند کرد و بانک‌ها با مشکل تأمین منابع مواجه خواهند شد.

نسبت سپرده قانونی: نسبت سپرده قانونی از جمله ابزارهای سیاست پولی بانک مرکزی می‌باشد. بانک مرکزی از طریق افزایش نسبت سپرده قانونی حجم تسهیلات اعطایی بانک‌ها را منقبض و از طریق کاهش آن، اعتبارات بانک‌ها را منبسط می‌نماید. بر طبق ماده (۱۴) قانون پولی و بانکی نسبت سپرده قانونی از ۱۰ درصد کمتر و از ۳۰ درصد بیشتر نخواهد بود و بانک مرکزی بر ترکیب و نوع فعالیت بانک‌ها نسبت متفاوتی برای آن تعیین نماید.

شاخص اندازه بانک: برای محاسبه اندازه بانک‌ها از معیارهای مختلفی همچون لگاریتم طبیعی کل دارایی‌های بانک، لگاریتم طبیعی ارزش بازار بانک و یا لگاریتم طبیعی خالص ارزش دفتری استفاده می‌شود که در این تحقیق برای سنجش اندازه بانک از لگاریتم طبیعی کل دارایی‌های هر بانک استفاده می‌شود.

$$size_{it} = \log total\ assets_{i,t} \quad (2)$$

تورم: افزایش غیرمتناسب سطح عمومی قیمت‌ها می‌باشد. آمار مربوط به تورم مورد استفاده در این پژوهش از سایت بانک مرکزی جمع‌آوری شده است.

رشد اقتصادی: افزایش تولید ناخالص یک کشور می‌باشد. آمار مربوط به رشد اقتصادی مورد استفاده در این پژوهش از سایت بانک مرکزی جمع‌آوری شده است.

برآورد الگو و تفسیر نتایج

روش گشتاورهای تعمیم یافته (GMM)

یکی از پرکاربردترین مدل‌های مورد استفاده در مطالعات تجربی استفاده از روش گشتاورهای تعمیم یافته می‌باشد. به کار بردن روش GMM، مزیت‌هایی همانند لحاظ کردن ناهمسانی فردی و اطلاعات بیشتر، حذف تورش‌های موجود در رگرسیون‌های مقطعی که نتیجه آن، تخمین‌های دقیق‌تر با کارایی بالاتر و هم‌خطی کمتر در GMM خواهد بود، دارد.

روش گشتاورهای تعمیم یافته (GMM) بر پایه استفاده از مشاهدات با وقفه متغیرهای توضیحی به عنوان متغیر ابزاری است. روش گشتاورهای تعمیم یافته روش قوی است که برخلاف روش حداکثر راست نمایی

(ML) به اطلاعاتی در مورد جزء خطا نیازی نیست. این مدل، یک مدل پویا می‌باشد که علاوه بر متغیرهای اصلی، متغیرهای باوقفه نیز به منظور تخمین مدل بهتر و واقعی‌تر، وارد الگو می‌شوند و می‌توان بیان کرد که بسیاری از تخمین زنده‌های عادی در اقتصادسنجی می‌توانند به عنوان موارد خاصی از GMM در نظر گرفته شوند. در روش پویای GMM از وقفه متغیر وابسته به عنوان ابزار پویا با وقفه‌های مشخص استفاده می‌شود (آرلاندو و بارو، ۱۹۹۵).

برای تخمین مدل به وسیله این روش لازم است ابتدا متغیرهای ابزاری در مدل مشخص شوند سازگاری تخمین زنده GMM به معتر بودن فرض عدم همبستگی سریالی جملات خطا و ابزارها بستگی دارد. این اعتبار می‌تواند به وسیله آزمون تصریح شده توسط آرلانو و باند آزمون شود. آزمون سارگان از محدودیت‌های از پیش تعیین شده است که معتر بودن ابزارها را آزمون می‌کند. برای این که ابزارها معتر باشند، باید بین ابزارها و جملات خطا همبستگی وجود نداشته باشد. بنابراین فرضیه صفر این آزمون، ناهمبستگی بین جملات خطا و متغیرهای ابزاری است که عدم رد فرضیه صفر، مناسب بودن ابزارهای انتخابی را نشان می‌دهد.

برآورد مدل تحقیق

جدول (۱)، بیانگر نتیجه برآورد مدل (۱) با استفاده از مدل پانل دیتای پویا به روش گشتاورهای تعمیم یافته (GMM) برای ۱۵ بانک مورد بررسی طی دوره‌ی زمانی ۱۳۸۵-۱۳۹۵ با استفاده از نرم افزار Stata می‌باشد.

جدول (۱): نتایج برآورد مدل به روش تخمین زنده‌ی گشتاورهای تعمیم یافته GMM			
متغیر	ضریب	انحراف از استاندارد	احتمال
Lno_1 با یک وقفه	۰/۵۲۳	۰/۰۷۸	۰/۰۰۰
Lmop	-۰/۹۳۵	۰/۴۳۸	۰/۰۳۳
Lig	۰/۱۸۴	۰/۰۲۹	۰/۰۰۰
Size	۷/۹۲	۱/۱۷	۰/۰۰۰
Inf	۰/۰۱۴۷	۰/۰۰۲	۰/۰۰۰
growth	۰/۰۱۸	۰/۰۰۵	۰/۰۰۱

مأخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به نتایج حاصل از تخمین، مقدار احتمال معنی داری برای متغیرها از ۰/۰۵ کمتر است پس معنی‌دار بوده و قابلیت تفسیر دارد. متغیر سیاست پولی بانک مرکزی بر درآمد عملیاتی دارای تأثیر منفی می باشد.

نتایج آزمون سارگان

همان طور که در قست قبل اشاره شد، برای بررسی معتبر بودن متغیرهای ابزاری به کار گرفته شده در مدل که از نظر آرانو و باند (۱۹۹۱) به منظور رفع همبستگی بین متغیر وابسته باوقفه و جمله خطا به کار می‌روند از آزمون سارگان استفاده می‌شود، فرضیه صفر آزمون سارگان آن است که ابزارها به عنوان یک گروه برون‌زا هستند و هر چقدر میزان P-Value آزمون بالاتر باشد، بهتر است (آرانو و باند ۲۰۰۷).

جدول (۲): نتایج آزمون سارگان

مقدار χ^2	مقدار درجه آزادی (df)	احتمال
۷/۵۴	۴۴	۱/۰۰۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به نتایج آزمون سارگان، همان طور که در جدول بالا مشاهده می‌شود، فرضیه صفر مبنی بر معتبر بودن متغیرهای ابزاری تعریف شده در مدل رد نشده است. بنابراین متغیرهای ابزاری مورد استفاده برای تخمین مدل معتبر می‌باشند.

نتایج آزمون خودهمبستگی آرانو و باند

همان طور که در قسمت قبلی اشاره شد، از آزمون خودهمبستگی آرانو و باند برای بررسی همبستگی بین جملات اخلاص و این که آیا روش گشتاورهای تعمیم یافته (GMM) به درستی انتخاب شده است یا نه؟ استفاده می‌شود. شرط آزمون آرانو و باند این است که، اگر از متغیر وابسته تفاضل مرتبه اول بگیریم بایستی جمله خطا خودهمبستگی مرتبه اول داشته باشد تا امکان استفاده از تخمین زنده‌ی گشتاورهای تعمیم یافته (GMM) محیا شود.

جدول (۳): نتایج آزمون خودهمبستگی آرانو و باند

آزمون	مرتبه	احتمال
آرانو و باند	۱	۰/۰۸۲
آرانو و باند	۲	۰/۱۸۶۴

مأخذ: یافته‌های تحقیق

باتوجه به نتایج آزمون خودهمبستگی آرانو- باند، همان طور که در جدول (۳) مشخص است، خودهمبستگی مرتبه اول در سطح معناداری ۵ درصد رد می‌شود ولی با افزایش خطای نوع اول آزمون و سطح معناداری ۱۰ درصد

می‌توان این فرضیه را پذیرفت. بنابراین روش گشتاورهای تعمیم یافته (GMM) روش مناسبی برای برآورد مدل تحقیق می‌باشد.

تفسیر نتایج و یافته‌ها

هدف مطالعه حاضر، بررسی تأثیر سیاست پولی بانک مرکزی بر درآمد عملیاتی بانک‌های منتخب خصوصی و دولتی در بازه‌ی زمانی ۱۳۸۴-۱۳۹۵ با استفاده از مدل پانل پویا به روش گشتاورهای تعمیم یافته (GMM) هست.

بر اساس نتایج برآورد مدل به روش تخمین زنده‌ی گشتاورهای تعمیم یافته (GMM)، رابطه‌ی میان درآمد عملیاتی بانک‌ها و متغیرها در مدل به صورت رابطه‌ی زیر قابل ارائه است:

$$\text{Lno}_i = 0.52\text{Lno}_{it-1} - 0.93\text{LnMOP} + 0.18\text{LnIg} + 7.9\text{Size} + 0.014\text{LnInf} + 0.018\text{growth} \quad (4)$$

در زیر به بررسی تأثیر متغیرهای مدل بر درآمد عملیاتی بر مبنای رابطه به دست آمده در بالا پرداخته می‌شود:

تأثیر سیاست پولی بر درآمد عملیاتی: در مدل تحقیق حاضر، از نسبت سپرده قانونی به عنوان شاخص سیاست پولی بانک مرکزی استفاده شده است. معادله فوق، بیانگر تأثیر منفی متغیر سیاست پولی بانک مرکزی بر درآمد عملیاتی است. ضریب نرخ ذخیره قانونی در معادله فوق، -0.93 است. به عبارت دیگر، یک واحد افزایش در نرخ ذخیره قانونی، منجر به -0.93 واحد کاهش درآمد عملیاتی بانک‌ها می‌شود. با توجه به اثر منفی سیاست پولی بانک مرکزی بر درآمد عملیاتی بانک‌ها، کارایی سیاست پولی بانک مرکزی از اعتبار ساقط می‌شود.

تأثیر اندازه بانک (لگاریتم طبیعی کل دارایی بانک) بر درآمد عملیاتی بانک‌ها: ضریب شاخص اندازه بانک در مدل برآورد شده $+7/9$ می‌باشد. شاخص اندازه بانک دارای تأثیر مثبت بر درآمد عملیاتی می‌باشد. افزایش اندازه بانک به میزان یک واحد سبب افزایش درآمد عملیاتی به میزان $+7/9$ می‌شود.

تأثیر شاخص عمق مالی بر درآمد عملیاتی بانک‌ها: شاخص عمق مالی میزان توسعه و اهمیت بخش بانکی در نظام اقتصادی یک کشور را نشان می‌دهد. ضریب شاخص ژرفای مالی در مدل برآورد شده $+0/18$ است. یک واحد افزایش در شاخص عمق مالی، درآمد عملیاتی بانک‌ها $+0/18$ واحد افزایش می‌یابد.

تأثیر شاخص رشد اقتصادی بر درآمد عملیاتی بانک‌ها: رشد اقتصادی کوتاه مدت و بلند مدت کشورها

نشأت گرفته از سیاست پولی آنان می‌باشد (بالدینی ۲۰۱۲، ۱). طبق تحقیق، کشورهای دارای رشد اقتصادی مثبت، از سیاست پولی درست و منطبق با شرایط اقتصادی بومی و جهانی تبعیت می‌نمایند. همبستگی بالای متغیر سیاست پولی و رشد و اشتغال کشورها (گامباکورتا^۲ ۲۰۱۱) مبین این موضوع می‌باشد. ضریب شاخص رشد اقتصادی در مدل برآورد شده ۰/۰۱۸+ است. بهبود شرایط اقتصادی به دلیل بهبود شرایط نقدینگی وام گیرندگان و افزایش تقاضا برای اعتبارات تأثیر مثبتی بر سودآوری بانک‌ها دارد. ضریب شاخص در مدل برآورد شده ۰/۰۱۸+ می‌باشد. یک واحد افزایش در شاخص رشد اقتصادی، درآمد عملیاتی بانک‌ها ۰/۰۱۸ واحد افزایش می‌یابد.

تأثیر نرخ تورم بر درآمد عملیاتی بانک‌ها: ضریب شاخص تورم در مدل برآورد شده ۰/۰۱۴+ است. یک واحد افزایش در تورم، درآمد عملیاتی بانک‌ها ۰/۰۱۴ واحد افزایش می‌یابد.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل‌ها، تأثیر نسبت سپرده قانونی به عنوان شاخص سیاست پولی بانک مرکزی بر درآمد عملیاتی بانک‌ها منفی بوده است و به علت تأثیرگذاری منفی، کارایی سیاست پولی از اعتبار لازم برخوردار نمی‌باشد. یکی از دلایل تأثیر منفی سیاست پولی بر درآمد عملیاتی بانک‌ها در کشور ایران را می‌توان نبود برنامه بلندمدت و دقیق و پرهیز از اجرای سیاست پولی کنترل شتاب‌زده با اهداف کوتاه‌مدت دانست. با توجه به اثر منفی سیاست پولی بر درآمد عملیاتی بانک‌ها، به نظر می‌رسد سیاست پولی بانک مرکزی به جای حضوری حمایت‌کننده به صورت فشار و دستورات ناهماهنگ واصله به سیستم بانکی ارائه می‌شود که مجموعه شبکه بانکی را با مشکلات جدی روبه‌رو کرده است.

با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل‌ها، تأثیر نرخ رشد اقتصادی بر درآمد عملیاتی بانک‌ها مثبت بوده است. لازمه رشد اقتصادی، وجود نظام‌های تأمین مالی برای انجام سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف اقتصادی است. نظام‌های تأمین مالی می‌توانند با تمرکز منابع و وجوه محدود برای سرمایه‌گذاری عظیم، رشد اقتصادی کشورها را سهل‌تر نمایند. سودآوری بیشتر بانک به بانک‌ها اجازه ایجاد وجوه برای اعطای اعتبارات بیشتر را می‌دهد. شرایط اقتصادی ضعیف می‌تواند کیفیت پرتفوی وام‌های بانک‌ها را کاهش داده منجر به ایجاد زیان‌های اعتباری و افزایش ذخایر بانکی گردد. موارد مذکور منجر به کاهش سودآوری بانک‌های می‌شود. همچنین بهبود

¹ Baldini

² Gambacorta

شرایط اقتصادی به دلیل بهبود شرایط نقدینگی وام گیرندگان و افزایش تقاضا برای اعتبارات تأثیر مثبتی بر سودآوری بانک‌ها دارد (آتاناسگلو و همکاران، ۲۰۰۸).

نتایج تحلیل بیانگر اثر مثبت تورم بر درآمد عملیاتی بانک‌ها می‌باشد. اثر تورم بر سودآوری بانک‌ها بستگی به تأثیر آن بر هزینه حقوق پرداختی به کارکنان و سایر هزینه‌های عملیاتی بانک‌ها دارد. پری (۱۹۹۲) به این نتیجه رسید که اثر تورم بر سودآوری بانک‌ها بستگی به قابل انتظار بودن تورم دارد. اگر تورم توسط مدیریت بانک پیش‌بینی شده باشد، بانک نرخ بهره را به طور مناسبی تعدیل نموده و باعث افزایش سریع‌تر درآمدها نسبت به هزینه‌ها می‌شود. در این حالت رابطه مستقیمی بین تورم و سودآوری بانک‌ها وجود دارد.

در نهایت، با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر که حاکی از تأثیر منفی سیاست پولی بانک مرکزی بر درآمد عملیاتی بانک‌ها است، به نظر می‌رسد سیاست‌های پولی بانک مرکزی به جای حضوری حمایت‌کننده به صورت فشار و دستورات ناهماهنگ واصله به سیستم بانکی ارائه می‌شود که مجموعه شبکه بانکی را با مشکل جدی روبه‌رو کرده است. با توجه به عدم کارایی کانال‌های سیاست پولی همچون نرخ ذخیره قانونی بر درآمد عملیاتی بانک‌ها، انجام مطالعاتی در خصوص شناسایی و معرفی ابزارهای نوین و کارایی سیاست پولی متناسب با فعالیت‌های مالی بانک‌ها توصیه می‌شود.

منابع

الف- فارسی

- احمدیان، اعظم و کیانوند، مهران (۱۳۹۱)، "تأثیر مقررات بانکی بر حاشیه سود بانکی (رهیافت داده‌های ادغامی)"، فصلنامه علمی پژوهشی دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، سال هفتم، شماره ۲۱، بهار ۱۳۹۳.
- اکبریان، رضا و حیدری‌پور، محسن (۱۳۸۸)، "بررسی تأثیر توسعه بازار مالی بر رشد اقتصادی در ایران طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۴۵"، پژوهشنامه اقتصادی، سال نهم، شماره سوم، پائیز ۱۳۸۸.

-نظریان، رافیک و هاشمی نژاد، امیرعباس (۱۳۸۸)، "بررسی عوامل مؤثر بر تفاوت نرخ سود بانکی در شبکه بانک‌های دولتی"، فصلنامه علوم اقتصادی، دوره ۱، شماره ۳، ص ۱۴۹-۱۳۱.

نوری بروجردی، پیمان، جلیلی، محمد و مردانی، فاطمه (۱۳۹۰)، "بررسی تأثیر تمرکز و سایر عوامل در صنعت بانکداری بر سودآوری بانک‌های دولتی"، فصلنامه پول و اقتصاد، شماره ۵، پائیز ۱۳۸۹، ص ۲۰۲-۱۷۵.

هاشمی دیزج، عبدالرحیم (۱۳۸۸)، سیاست‌های پولی و مالی، انتشارات جهاد دانشگاهی، چاپ دوم، تهران.

رسولی نژاد، احسان (۱۳۹۳)، اثرسنجی سیاست پولی بانک مرکزی ایران بر توسعه درآمدی بانک‌ها: مطالعه موردی بانک صادرات ایران، فصلنامه تحقیقات توسعه اقتصادی، شماره شانزدهم - زمستان ۱۳۹۳ - ص ۸۰-۴۳.

ب- منابع انگلیسی

Arellano, M., & Bover, O. (1995) Another Look at the Instrumental-Variable Estimation of Error-Components Models. *Journal of Econometrics*, 68:29-52.

Athanasoglou, P.p. Brissimis, S.N. & Delis, M.D (2008), "Bank specific, industry-specific and macroeconomic determinants of bank profitability", *Journal of International financial Markets, Institutions and Money*, 18(2), pp: 121-136.

Baldini, A., & Benes, J., & Berg, A., Dao, M., & Portillo, R. (2012), "Monetary Policy in low income countries in the face of The Global Crisis: The case of Zambia", IMF working Paper: Research Department and African Department, WP/12/94, pp.4-46.

Gambacorta L., Hofmann B. (2017). 'The influence of monetary policy on bank profitability', *International Finance*, Vol 20, pp.48-63.

Kashyap, A. and Stein, J. (2000), "What do a million observation on banks say about the transmission of monetary policy", *The American Economic Review*, Vol 90, NO 3, pp. 407-428.

Kashyap, A., Stein, J. (1995), "The impact of monetary policy on Bank Balance sheets." *Carnegie Rochester conference series in public policy*. 42, pp.151-195.

Matousek, S, and Sarantis, N. (2009), "The bank lending channel and monetary transmission in central and Eastern European countries", *Journal of comparative Economics*, vol 37, pp. 321-334.

Perry, P (1992), "Do banks gain or lose from inflation?" *Journal of Retail Banking* 14, pp:25-30.

Sims. C.A, (2002), "Interpreting The Macroeconomic Time Series Facts: The Effect Of Monetary Policy", *European Economics Review*, Vol 63, No.5, pp:975-1000.